

Modeliranje prema promatranju

Slunjski, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:523785>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SARA SLUNJSKI

MODELIRANJE PREMA PROMATRANJU

Završni rad

Pula, travanj 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SARA SLUNJSKI

MODELIRANJE PREMA PROMATRANJU

Završni rad

JMBAG: **0303053017**, izvanredna studentica

Studijski smjer: **Preddiplomski stručni studij predškolski odgoj**

Kolegij: **Metodika likovne kulture**

Znanstveno područje: **Umjetničko područje**

Znanstveno polje: **Likovna umjetnost**

Znanstvena grana: **Likovna pedagogija**

Mentorica: **Doc. art. Aleksandra Rotar**

Pula, travanj 2018.



IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Sara Slunjski, kandidatkinja za prvostupnicu predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 29.ožujka 2018. godine



IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Sara Slunjski dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Modeliranje prema promatranju“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 29. ožujka 2018.

Potpis

SADRŽAJ :

1. UVOD.....	1
2. OPĆENITO O GROŽNJANU.....	2
2.1. POVIJEST GROŽNJANA.....	4
3. ALEKSANDAR RUKAVINA.....	5
3.1. GRAD UMJETNIKA.....	8
3.2. GROŽNJAN U NOVOM RUHU.....	9
4. VIZUALNO-LIKOVNI ODGOJ.....	10
4.1. POVIJESNI RAZVITAK VIZUALNO-LIKOVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA.....	10
5. FAZE RAZVOJA LIKOVNOG IZRAZA KOD DJECE.....	11
5.1. UVJETI RAZVOJA LIKOVNE KREATIVNOSTI.....	13
5.2. SUBJEKTI U ODGOJNO OBRAZOVNOM RADU.....	13
6. PREDŠKOLSKO DIJETE.....	14
6.1. LIKOVNI RAZVOJ DJETETA.....	16
6.2. LIKOVNI TIPOVI DJECE UVJETOVANI LIKOVNIM SPOSOBNOSTIMA.....	17
7. METODE U VIZUALNO-LIKOVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU.....	19
8. PROSTORNO PLASTIČKO OBLIKOVANJE.....	20
9. LIKOVNA AKTIVNOST – IZRADA SREDNJOVJEKOVNIH DIMNJAKA.....	22
9.1. PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE LIKOVNE AKTIVNOSTI U VRTIĆU.....	23
10. ANALIZA SKULPTURA SREDNJOVJEKOVNIH DIMNJAKA.....	31
11. ZAKLJUČAK.....	46

12. LITERATURA.....	47
13. POPIS PRIMJERA.....	48

1. UVOD

Grožnjan je poseban gradić u središnjem dijelu Istre. Smješten je iznad doline rijeke Mirne i sastoji se od jedanaest naselja. Šetajući prekrasnim grožnjanskim uličicama, shvaćamo zašto se on naziva još i gradom umjetnika. Malo koji gradić ispunjen je ovakvom energijom kao Grožnjan; zanimljiv je zbog svojeg izgleda koji odaje dojam srednjeg vijeka.

Način na koji je taj grad izgrađen ostao je nepromijenjen te se primjećuje mnogo zanimljivih motiva i detalja na grožnjanskim kućama, zgradama i crkvama. Smiren je to i jednostavan gradić pun galerija i raznih studija koje krasi različite umjetnine starih i mladih umjetnika.

Grožnjan je također jedna od turističkih destinacija koje ljeti nude raznolik program: od mnogih koncerata koji se održavaju gotovo svaki dan do otvorenja izložbi te raznih zanimljivih radionica. To je jednostavno takav grad u kojem svatko može pronaći ponešto za sebe.

Velikog je kulturnog značaja, s bogatom poviješću, te je zaštićen kao spomenik kulture, a postoji još od prapovijesti, kad Grožnjan i njegovu okolicu naseljavaju prvi stanovnici koji su se tada nazivali Histrima. Ostatke njihove kulture možemo pronaći još i danas.

Posebno su zanimljivi, i na njih sam obratila pozornost u ovom završnom radu, dimnjaci na grožnjanskim građevinama, koji su djeci poslužili kao motiv pri nastajanju skulptura. Riječ je o likovnoj aktivnosti, izradi kartonskih skulptura srednjovjekovnih dimnjaka koje su izradila djeca iz Centralnog vrtića „Duga“ Umag.

2. OPĆENITO O GROŽNJANU

Grožnjan je drevni grad u sjeverozapadnoj Istri, 15 kilometara udaljen od mora. Ponosi se svojom bogatom tradicijom i ljepotom prirodnog ambijenta, a sve to oplemenjeno je umjetnošću.

Brojni kulturno-povijesni spomenici danas su pozornica kulturnog i zabavnog života. U Grožnjanu se održavaju koncerti klasične glazbe, jazz-festivali, zatim slikarske manifestacije „Ex Tempore“ brojnim izložbama u gradskoj galeriji i privatnim galerijama i studijima. Svake godine početkom svibnja grožnjanske ulice i trгови pretvaraju se u pravu umjetničku košnicu, otvaraju se ljetne muzičke akademije za mlade, likovne i plesne radionice, radionice mirovnog aktivizma pod vodstvom poznatih pedagoga i imena s područja glazbe, likovne i dramske umjetnosti. I sve se to događa u ljetnim mjesecima za koje grad Grožnjan živi.



Primjer 1 (fotografirala S. Slunjski 2017.©). Primjer 2 (fotografirala S. Slunjski 2017.©).

Grožnjan je dobio ime zahvaljujući svom položaju na kamenom brežuljku, latinski zvanom *Grisium*, a odatle i antičko ime *Graeciniana* odnosno *Grisignana*.

S Grožnjana se pruža predivan pogled na dolinu rijeke Mirne na jugu, a prema istoku na Motovun i Učku. Na zapadu pogled seže sve do mora. Grožnjan je sa sjevera

i sjeveroistoka okružen nešto višim brežuljcima na kojima se nalaze sela Vrh Roman i Peroj, odnosno Petrići i Kalčini.

U okolici Grožnjana najviše su uspijevale vinova loza i masline, a okružen je pašnjacima na kojima se uzgajala krupna stoka. Na taj način su žitelji Grožnjana imali sve što je potrebno za održivi razvoj. (Zelenko, 2011)



Primjer 3 (fotografirala S. Slunjski 2017.©).



Primjer 4 (fotografirala S. Slunjski 2017.©).

2.1. POVIJEST GROŽNJANA

Grožnjan je u cijelosti izgrađen alatom i materijalom koji se nalazio na tome mjestu ili u samoj okolici. Srednjovjekovne kuće bile su uske i dugačke jednokatnice. U 15. i 16. stoljeću započinje izgradnja kuća od pravilno oblikovanoga kamena kockastog oblika. Primjer takve gradnje je stara općinska pisarnica sagrađena 1942. godine.

Do početka 16. stoljeća za gradnju se koristio kamen pješčenjak koji se dobivao iz rimskih kamenoloma u Marušićima; takav kamen lagan je za obradu. Zapčinje barokni stil gradnje u kamenu i traje do 19. stoljeća.

Grožnjan datira iz vremena neolitika, stanovnici iz tog vremena zvali su se Histri . Njihova gradnja može se vidjeti i danas na obroncima istarskih brdašca koje su nazivali Kaštelirima. U tom području prije Krista živjelo je pleme Kateli, koje je u dolini rijeke Mirne gradilo obrambeni pojas Kaštelira, a gradnja završava 177. godine prije Krista.

Agrarna kultura datira od Rimskog Carstva i sačuvana je do 20. stoljeća. Prema zapisima, ulje i vinovu lozu u Istru su donijeli stari Grci. U vrijeme vladavine Rima, Rimljani su živjeli u vilama, a Histri u svojim naseljima. Rimske vile zvale su se rustike i nalazile su se na mjestu Grožnjanskoga groblja. Nakon velike seobe naroda između 5. i 6. stoljeća propada Rimsko Carstvo te se tadašnje stanovništvo seli na istarske otoke. Istra je bila polazište velikih pokreta.

Sredinom prošlog stoljeća gradić je zadobio današnji izgled, a prva polovica prošlog stoljeća bila je razdoblje gospodarskog rasta i napretka. U to vrijeme obnovljene su crkvice i groblje, uređena je cestovna mreža i izgrađena je uskotračna željeznica na relaciji Trst – Poreč.

Pobjedom Italije u I. svjetskom ratu talijanski nacionalni pokret postavio je profesora Morteana za gradonačelnika Grožnjana. Za vrijeme Kraljevine Italije dolazi do modernizacije, ali i buja nacionalizam. Stoljetnoj višejezičnoj toleranciji dolazi kraj te je ukinuta hrvatska škola u Martinčićima.

Veliki natalitet dovodi do siromaštva, muškarci su većinom radili u kamenolomu, dok su žene odlazile u Trst.

Kada je Italija kapitulirala, Istra dolazi pod nadzor jugoslavenske vojske. Stanovništvu tog područja dana je mogućnost odlaska u Italiju što je 1955. godine rezultiralo masovnim odlaskom stanovništva. Grožnjan i okolica ostaju prazni, a Grožnjan je pridružen Općini Buje. Puno je kuća izgorjelo i naselje se pretvara u ruševine, pa da bi se spriječilo daljnje uništavanje, Općina Buje imenovala je upravitelje zgrada te nakon toga dolazi do lagane obnove Grožnjana. (Zelenko, 2011)

3. ALEKSANDAR RUKAVINA

Zagrebački kipar Aleksandar Rukavina dolazi 1965. godine u bujsku školu kao učitelj likovnog odgoja u dobi od 26 godina i odlučuje se na preseljenje u Istru. Kao kipara privukao ga je istarski kamen te je odlazio na kamenolom u Marušiće. U gornjoj Bujštini upoznao je mnoge zapuštene istarske gradiće u kojima je bilo dosta oštećenih spomenika. Ubrzo ga je njegova struka natjerala da pokuša spasiti one spomenike koje se moglo spasiti. Budući da je bio sposoban i komunikativan, nije mu bilo teško provesti svoje ideje, tako da je dobio potporu općinskih vlasti da se u Grožnjanu obnovi likovna kolonija. Tadašnja općinskavlast kao i Savez likovnih umjetnika Jugoslavije organizirali su sastanak u Grožnjanu. Odazvala su se društva slovenskih i hrvatskih umjetnika te su 1965. godine osnovali Društvo za likovnu koloniju.

S čelnicima Općine Buje dogovorena je revitalizacija cjelokupnog naselja Grožnjana. Aleksandar Rukavina predložio je da se Grožnjanu dodijeli ime grada umjetnika. Bilo je to 2. svibnja 1965. godine, a tada je i samotvorio kiparski atelje u Grožnjanu, koji je nakon njegove smrti preuređen u memorijalnu galeriju u kojoj je izložena njegova kulturna ostavština. Njegovi radovi također se nalaze u Bujama, Umagu, Finidi i Juricanima. (Zelenko, 2011)

“Priča se da je bio kod majke Jelene na Murteru jednog ljeta. Ona je pronašla natječaj za zapošljavanje i prijavila ga. Bila je jako stroga, za razliku od očuha i bake koji su puno više nježnosti pokazivali prema njemu“, kaže Rita Počekaj. I njegova je

baka Danica Biondić rođ. Krema bila vrhunska likovna umjetnica, Crnčićeva učenica. Predavala je crtanje i bila je direktorica Državne ženske stručne škole, a slikala je tehnikama pastelom, akvarelom i uljem. Iza sebe je ostavila album naziva "Slike i hrvatski narodni motivi." O Rukavininoj ideji da Grožnjan postane gradom umjetnika gđa Počekaj navodi: „Grožnjan je do 1965. imao daskama zatvorene prozore, prilazni zid i dio kuća bio je obrastao grmljem. Rukavina je imao viziju u to doba dok je grad bio prazan, a ideju su podržali Općina Buje, Turistička zajednica, Pučko otvoreno učilište, te društva likovnih umjetnika Hrvatske i Slovenije. Velika poruka Grožnjana je da, u slučaju da se ta, pogotovo u kontekstu današnjeg vremena, genijalna ideja nije ostvarila, sad bi umjesto grada prepunog galerija u kojem rade i izlažu svoje radove brojni umjetnici, slikari, kipari, a na to se vežu i muzičari, imali samo hrpu ruševina. Danas je Grožnjan kao grad umjetnosti prepoznat od strane ljubitelja umjetnosti, te vrvi posjetiteljima, starim i mladim koji dolaze sa svih strana svijeta.” (Šorgo, 2016)

Pripadnost generaciji

U Hrvatsku na likovnu pozornicu 1960. godine nastupa generacija koja je usmjerena prema Ilirskoj i geometrijskoj apstrakciji. Za umjetnike iz tog vremena, sklone eksperimentiranju, figuracije su bile pomalo skučene. Kao spasonosno rješenje nameće se težnja za nadogradnjom tradicije, u kojoj je sadržana bogata baština koja je nudila kreativnu perspektivu kontinuiteta. To je prihvaćeno od generacije koja se školovala na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Njihovim usavršavanjem pridonose usvajanju parcijalnih iskustava. Tako dolazi do okupljanja mladih umjetnika koji će biti usmjereni ka prezentacijskom načinu prikaza rezultata. Udruživanjem likovnih umjetnika Hrvatske priređena je izložba u umjetničkom stvaralaštvu u galeriji u Zagrebu 1960. godine. Iste te godine održati će se još jedna izložba u grupi „Staza“ u Dioklecijanovoj palači u Splitu. Stilski pluralizam bio je prisutan u grupama koherentne snage, radionice Vanje Radauša, 1961. godine u galeriji studentskog centra u Zagrebu. Jedan od izlagača bio je i Aleksandar Rukavina sa svojim skulpturama koje su prikazivale njegovu ljubav prema slobodi izražavanja u raznim varijantama. (Baldani, 1987)

Prve prezentacije

Kod prvog pojavljivanja u javnosti Aleksandar Rukavina već ima diplomu Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu, kao i status suradnika majstorske radionice Vanje Radauša. U to vrijeme on nalazi mjesto u skupini mladih, zvanoj 15 mladih, u kojoj su bili okupljeni mnogi kipari kao što su Antun Bobić, Zlatko Čular, Nenad Krivić, Maksim Krstulović i drugi. U modernoj galeriji u Zagrebu, Aleksandar Rukavina zastupljen je sa četiri rada od kojih su skulpture bile izvedene od različitih materijala kao što su aluminij, željezo i kamen. Iste godine skupini umjetnika pridružila se i kiparica Marija Ujević, te se predstavila sa svojim radovima.

Aleksandar Rukavina izlaže radove na Zagrebačkom Velesajmu, prezentira četiri rada koji su izrađeni od gipsa, željeza i aluminija, a na otvorenom prostoru izlaže skulpturu od kovanog željeza. Njegova stečena znanja i usvojena iskustva omogućuju mu da krene u potragu za vlastitim identitetom. Zbog svoje nadarenosti i postignutih rezultata Aleksandar Rukavina shvaćen je kao tip umjetnika nemirnog istraživača čija je težnja da pronikne u bit plastičnog pluralizma. (Baldani, 1987)

Istarska svita

Kako je već ranije rečeno, Aleksandar Rukavina napušta Zagreb 1962. godine, te dolazi u Buje gdje doživljava velike promjene u duhovnom smislu, što će imati veliki utjecaj na njegovo daljnje stvaralaštvo. Promjena sredine, načina života te utjecaj klime doprinose jednoj novoj vrsti stvaralaštva.

Tijekom prve godine svog boravka u Bujama dobiva narudžbe za izradu dvaju bista, jednu za Oprtalj za koji je izradio portret prvoborca Milana Šorge, a druga je posvećena liku Mate Balote koji je postavljen ispred osnovne škole u Bujama, koja nosi njegovo ime. Uživljavanje Aleksandra Rukavine u razne oblike života u Istri i promatrajući težak rad na istarskim brežuljcima i poljima, u prvi plan izbija Istarska žena i majka koja je radišna i požrtvovna, vezana za crvenu zemlju i kuću, spoznavši takav život, poželio je izraditi spomenik koji će biti prikaz istarske žene težakinje. Tako je 1964. godine izrađen spomenik Istarskoj ženi koji je postavljen za vrijeme Dana

grožđa, na križanju ispred zgrade skupštine i Općine Buje. Nakon te skulpture u Bujama, počinje razmišljati o još jednom spomeniku, a to je skulptura Marije i Line, namijenjena za jedan od trgova u Umagu.

Aleksandar Rukavina nije svoje umijeće bazirao samo na skulpturama, nego je izrađivao i crteže, ali je malo toga sačuvano. Nakon crteža i skulptura mladi umjetnik prihvatio se i akvarela, tako je 1964. godine naslikao tri slike akvarelom koje su sačuvane u Narodnom sveučilištu u Bujama, njihova tema je panorama istarskih gradova i figura.

Umjetnikov izlet u slikarstvo poslužio mu je kao jedno osvježanje i relaksacija, također ta djela potrebno je iz tog ugla i promatrati. Ipak je u tom kontekstu pokazao svoju privrženost Istarskom pejzažu i gradovima koje je zavolio. (Baldani, 1987)

3.1.GRAD UMJETNIKA

Nekada davno, još od početka naseljavanja grada Grožnjana, razvijaju se obrt i poljoprivreda. Uzgajali su se riža, bob, ječam, konoplja, a zastupljeno je bilo vinogradarstvo i maslinarstvo. Ljudi su se također bavili uzgojem ovaca, koza i boškarina. No, kako su mladi ljudi sve više odlazili iz Grožnjana u veće gradove kao što je na primjer Trst, tako on prestaje biti ono što je nekada bio i pretvara se u napušteni grad jer za ljudima koji su otišli ostaju prazne kuće. Iz Grožnjana mladi ljudi odlaze za boljim životom i boljom budućnosti.

Grožnjan je 60-ih godina bio pred urušavanjem i nestajanjem, dok su stanovnici masovno iseljavali u susjednu Italiju. Da bi se to zaustavilo, na scenu stupa Aleksandar Rukavina, kipar i slikar, tada učitelj likovnog odgoja u Bujama, koji se zauzeo kod općinskih vlasti za obnovu grada. U tu svrhu umjetnicima su ponuđene kuće na doživotno korištenje uz obvezu otvaranja galerije.

Odaziv je bio prilično velik, tako započinju s obnovom ruševnih kuća i ponovo podižu grad koji je danas velika atrakcija brojnim turistima. Tada napokon taj zaboravljeni gradić dobiva novu priliku.

Danas je Grožnjan mjesto puno galerija u kojem mnogi umjetnici – kipari i slikari – izlažu svoje radove, a uz to se održavaju i razni koncerti, čime su ulice grada još živahnije.

3.2. GROŽNJAN U NOVOM RUHU

U 20. stoljeću, u sedamdesetima, Grožnjan sve više poprima današnji izgled, otvara se sve više privatnih galerija. Slobodnih kuća sve je manje i zbog toga su se neki umjetnici naselili u Momjan i Oprtalj. Osnivanjem kulturnog centra u Grožnjanu polako dolazi sve više glazbenih umjetnika, koji također imaju svoje studije.

Godine 1947. galerije Grožnjana preuzelo je Narodno sveučilište Ante Babić iz Buja. Taj program osigurao je stalni likovni smjer sve do devedesetih godina. Međutim, većina umjetničkih djelatnosti odvija se u privatnim galerijama i otvorenim ateljeima kojih je bilo preko 30. Takva umjetnička djelatnost kao i muzičke priredbe, razni koncerti i zabave osiguravaju Grožnjanu status umjetničkoga grada. U posebnom sjećanju ostali su projekti škole srednjovjekovnoga kazališta kao i susreti međunarodne glazbene mladeži, a sve to u suradnji s Aleksandrom Rukavinom. (Zelenko, 2011)

4. VIZUALNO-LIKOVNI ODGOJ

Likovni odgoj i obrazovanje pokazuje tendencije razvoja i obrazovanja općenito kao obrazovnog cilja i kao vrste i načina odgoja. Likovni odgoj donosi usmjerenje specifičnih znanja kao i načina stvaranja. Tako se u likovnom obrazovanju postavljaju brojni odgojni smjerovi koji obuhvaćaju široku lepezu poticaja psihomotoričkog razvitka pa sve do uključenja motivacije i mašte, zatim intelektualnog razvoja pa sve do spoznaje estetike.

Promatranjem stvarnosti te prenošenjem ideja u likovni oblik i viđenje te stvarnosti, vlastitim se sposobnostima i procesima upravlja novim stvaralačkim oblicima. Likovno obrazovanje postavlja drugačije definicije pojedinaca, određuje misaono-analitički i likovni odnos pojedinca prema vizualnoj okolini. Vizualno-likovni odgoj treba razviti stvaralački odnos prema okolini kao i doživljavanje umjetničkog procesa.

Misaoni proces je sredstvo za pobuđivanje interesa i aktivnosti kao dio svake kreativne djelatnosti. Stoga treba potaknuti izražavanje i spoznaju djece kao i razvijanje likovnog izraza. Takva teorija pristupa u skladu je s dječjim likovnim i misaonim instrumentom usvajanja likovne kulture. Rezultati takvog procesa očitovat će se u završetku likovnog odgoja kao temelja likovne kulture. Odgojitelji moraju poznavati problematiku likovnog i psihofizičkog razvoja djece. Navedeni čimbenici značajno utječu na proces odgoja i obrazovanja. (Grgurić, Jakubin 1996)

4.1. POVIJESNI RAZVITAK VIZUALNO-LIKOVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Prvi počeci likovnog obrazovanja sežu u stari Egipat i antičku Grčku. U Egiptu se likovno obrazovanje odvijalo u zatvorenom svećeničkom krugu. U antičkoj Grčkoj robovima je zakonom bilo zabranjeno bavljenje umjetnošću, a potomstvo vladajuće klase podučavalo se čitanju i pisanju, računanju, glazbi i sportskim aktivnostima.

Aristotel je želio da mladi stječu osjećaj za estetiku i smisao za lijepo, obrazovanje je smatrao važnim za slobodnog čovjeka, što je također i Platon mislio. Aristotel je smatrao da je shvaćanje ljudske stvarnosti bilo od presudnog značaja za

stvaranje umjetnosti i objektivnog prikaza vizualne stvarnosti. Umjetnost je daljnji korak stvaranja te put prema filozofiji.

Prvi počeci stvaranja i obrazovanja započinju kod rimskog cara Augustina. U doba humanizma i renesanse, ideal filozofa bila je sloboda ličnosti kao i bit ovozemaljskog života.

U 16. stoljeću nastaju prve škole za likovnu obuku, a tu su veliku ulogu imala braća Carracci u Bologni, kasnije sa suradnicima u Rimu, Veneciji i Parizu. Likovni odgoj kao neizostavni predmet obrazovanja uvodi se u škole u prvoj polovini 19. stoljeća. (Grgurić, Jakubin 1996)

5. FAZE RAZVOJA LIKOVNOG IZRAZA KOD DJECE

Faze likovnog razvoja u djece ovisi o shvaćanju likovnih motiva koji su uvjetovani dobi, mišljenjem i pristupom okolini. Praćene su likovnim izrazom motiva kao što su likovi, predmeti i prostor.

PREDŠKOLSKA DOB (Prikaz čovjeka)

2 –4 godine	4 – 5 godina	5 – 6 godina
Faza izražavanja primarnih simbola	Faza izražavanja složenim simbolima	Faza intelektualnog realizma. Zlatno doba dječjeg likovnog izražavanja
Simbol čovjeka	Složeni simbol čovjeka, linija kretanja	Prikaz spolnosti, pokreta, transparentnosti, profila, emocionalnih proporcija

Tablica 1. Faze likovnog izraza djece predškolske dobi. (Grgurić, Jakubin 1996: 31-32)

„Procesi sazrijevanja:

- razvitak psihomotorike i ovladavanje tehnikom (olovkom, kistom...)
- spoznavanje okoline i razvitak znanja o njoj
- razvitak potreba i sposobnosti prikazivanja okoline:
 - a) simbolizacija
 - b) prikaz onoga što “zna”
 - c) prikaz objektivno viđenog

Stupnjevi u likovnom izražavanju:

1. stupanj: do 7. godine – upoznavanje stvarnosti oko sebe, slobodan likovni izraz
1. faza šaranja (primarni simboli): do 4. godine
2. faza dječjeg realizma: - faza sheme (složeni simboli): 4 - 6 godina
- faza intelektualnog realizma: 6 – 11 godina
3. faza vizualnog ili optičkog realizma: 11 – 14 godina

1. Faza izražavanja primarnim simbolima (“Faza šaranja”) 1., 2. i 3. Godina

Simboli: točka, linija, kružnica, pravokutnik (kvadrat).

- 1. godina** crtanje iz lakta, zglobovi se ne miče, olovka se rijetko diže sa papira
- 2. godina** – veća pozornost tragovima na papiru, različita hvatanje olovke
- 3. godina** – imenovanje primarnih simbola, pridržavanje papira“ (Huzjak, 24.10.2017)

5.1 UVJETI RAZVOJA LIKOVNE KREATIVNOSTI

Likovna kreativnost karakterizira spoznaju likovnog procesa i njegova razvitka spontanom vizijom prirodnog sadržaja. Izražajnost kreće iz jedne faze u drugu, a svaka faza ima svoje značenje. U likovnom stvaralaštvu ide se korak po korak, a onaj tko pokuša preskočiti jedan od koraka, mora se vratiti na početak. Nakon proučavanja dječjeg likovnog izražavanja, spoznaja o shvaćanju raste u skladu s općim sposobnostima, tako da odgojiteljeva aktivnost mora biti usklađena s procesom djetetova razvitka i iziskuje određeno vrijeme. Od odgojitelja se očekuje fleksibilnost i prilagodba sadržaju.

Mentalne, emocionalne i intelektualne funkcije i sposobnosti kod djece imaju važnu ulogu i povezana su sa zbivanjima koja stimuliraju likovnu aktivnost. Pravilnim pristupom izbjegava se opasnost da likovno stvaralaštvo krene u pragmatičnost. To je pravilan put da se dječje sposobnosti kontinuirano obogaćuju. Kriteriji za izbor sadržaja aktivnosti moraju biti primjereni uzrastu i smislu traženja kvaliteta koje će djecu potaknuti na stvaralačke aktivnosti. Takvim načinom rada stvara se idejno osmišljena materija koja će obuhvatiti individualne razlike. (Grgurić, Jakubin 1996)

5.2. SUBJEKTI U ODGOJNO OBRAZOVNOM RADU

Odgoj djece u dječjem vrtiću je zapravo uspostavljanje komunikacije između djeteta i odgojitelja. Tako komunikacija znači upoznavanje djeteta sa željenim interakcijama kojima želimo usmjeriti dijete u kulturno ponašanje. Komunikacija podrazumijeva međusobnu naklonost, prisnost, povjerenje, poštovanje, toleranciju i razumijevanje. Odgojitelj treba upoznati svako dijete svojoj obrazovnoj skupini, prilagođava se i djeluje u skladu sa njihovim potrebama, razvijajući njihovu samostalnost. U odgojno obrazovni proces također su uključeni mnogi stručni suradnici i pedagozi, psiholozi, a ponekad i medicinsko osoblje. Naročito važnu ulogu

u odgoju djece imaju roditelji kao i ostali članovi društvene zajednice. (Herceg, Rončević, Karlavaris 2010)

6. PREDŠKOLSKO DIJETE

Razvoj djeteta ovisi o potencijalu djeteta kao i o odgoju i utjecaju sredine. U psihologiji sugeriraju se četiri vrste razvoja:

- a) tjelesni
- b) kognitivni
- c) emocionalni
- d) socijalni

Prilikom razvoja djeteta uočavamo faze koje obogaćuju pojedina psihička stanja, koja kasnije imaju značajan utjecaj na karakter djeteta. To su prijelazna razdoblja koja mogu doprinijeti boljem odgoju djeteta. Usporedno sa općim razvojem djeteta provodi se i razvoj njegovih likovnih sposobnosti. (Herceg, Rončević, Karlavaris 2010)

Prema teorijskim objašnjenjima razvoj djeteta možemo dijeliti na slijedeće faze i prijelazna razdoblja :

„1. Prva faza – prenatalno razdoblje (razvoj djeteta u majčinoj utrobi) predstavlja potrebu za zdravom pretpostavkom kasnijeg dječjeg razvoja.

Prva prijelazna faza – novorođenče – traje oko 15 dana po rođenju, predstavlja prilagođavanje djeteta na uvjete vanjske sredine – svjetlost, temperaturu, zrak, zvuk, ukus hrane i slično, kada počinje formiranje osjetilnih reakcija na vanjski svijet.

2. Druga faza – razdoblje dojenja, koje traje do kraja prve godine života i opisuje ju intenzivan fizički i psihomotorički razvoj; u likovnom smislu to je samo priprema (optička, motorička i psihička) za kasniju likovnu aktivnost.

Druga prijelazna faza – prijelaz u rano djetinjstvo, a obuhvaća vrijeme između desetog i četrnaestog mjeseca života u funkciji pripremanja za hodanje, samostalno hranjenje i govor, što predstavlja prvo djelomično osamostaljivanje djeteta od majke.

3. Treća faza – razdoblje ranog djetinjstva, između prve i treće godine života, a koje obilježava intenzivniji emocionalni razvoj, kognitivni razvoj na temelju

konkretnog i egocentričnog mišljenja, motorička aktivnost, dok socijalizacija ima početni stupanj na razini imitacije. U likovnom izražavanju ovu fazu obilježava početak likovnog izražavanja između druge i treće godine – prva faza koju nazivamo šaranjem.“ (Herceg, Rončević, Karlavaris 45, 46: 2010)

Treća prijelazna faza je prijelaz u predškolsku dob koje traje nekoliko mjeseci i predstavlja pripremu za uspostavljanje socijalnih odnosa.

4. Četvrta faza – razdoblje predškolske dobi koje traje od treće do šeste ili sedme godine života, a obilježena je složenijim psihičkim i motoričkim razvojem, također emocije imaju veći raspon, a razvija se i govor. Značajan je razvoj socijalne svijesti koji uključuje druženje s vršnjacima. U likovnom smislu obilježena je fazom sheme i razvijene sheme. Od treće do četvrte godine, motorički razvoj (dijete se gađa loptom, otkopčava i zakopčava odjeću) u potpunosti se uspostavlja koordinacijom lijeve i desne ruke. Emocionalni i socijalni razvoj podrazumijeva osjećaj straha i pojavu ljutnje i agresivnosti te zavisti. Razvija se pojam o vlastitoj osobnosti, pripadnosti spolu, obitelji, grupi, a posebno je zanimanje za vlastito tijelo.

Od pete do šeste godine, motorički razvoj se i dalje nesmanjenim intenzitetom nastavlja (dijete može naučiti šivati, vezati vrpce, sigurno povlačiti crte, pisati slova i brojeve). Emocionalni i socijalni razvoj podrazumijeva pojačavanje samostalnosti i neovisnosti (dijete se samo hrani, pere i oblači, druži se s vršnjacima, također razvija osjećaj logike i pravednosti). Od šeste do sedme godine, motorički razvoj napreduje (dijete igra društvene igre loptom, razlikuje boje, izrađuje figure od plastelina). Emocionalni razvoj podrazumijeva još uvijek prisutan strah od samoće, polako kontroliranje emocija (druženje sa drugom djecom, razvoj prijateljstva, shvaćanje vrijednosti i pravednosti). Četvrta prijelazna faza je prijelaz u školsko doba, a obilježava ga način razmišljanja (konkretnog i apstraktnog) kao preduvjet daljnjeg intelektualnog razvoja.

5. Peta faza obilježava školsko doba od sedme do dvanaeste godine, period razvoja tjelesnih i psihomotoričkih i intelektualnih sposobnosti. Razvija se veća ovisnost o roditeljima i općenito o odraslima. U likovnom smislu ovu fazu označavamo kao fizioplastičnu.

Peta prijelazna faza označava pubertet i adolescenciju, koja kod djevojčica počinje nakon dvanaeste godine i traje do sedamnaeste godine, a kod dječaka od trinaeste pa do osamnaeste godine, te predstavlja razdoblje formiranja osobnosti.

Šesta faza je razdoblje kada započinje zrelo doba koje traje od dvadesete do pedesete godine života, te se nakon toga razvoj nastavlja u trećoj dobi, nakon čega osoba ulazi u duboku starost.

Svaki odgojitelj mora poznavati dječji opći i likovni razvoj. Osim razvojnih zakonitosti postoje i promjene u psihičkim značajkama svake osobe. (Herceg, Rončević, Karlavaris 2010)

6.1. LIKOVNI RAZVOJ DJETETA

Likovni razvoj djeteta počinje od najranije dobi, a manifestira se kroz šaranje. Nakon toga dolazi do faze sheme, najčešće u vidu figure čovjeka ili životinje, bez mnogih detalja. Treća faza je faza razvijene sheme, a četvrta faza je faza prepoznatljivih oblika i detalja na figurama i objektima. Peta faza podrazumijeva potpunije zapažanje, prikazivanje perspektive i optičke stvarnosti.

Šesta faza se očituje u većem stupnju individualnih karakteristika likovnog sadržaja. U ovoj fazi javljaju se određene značajke na dječjim crtežima koji uključuje više detalja.

Djeca do prve godine starosti nemaju sposobnost likovnog izražavanja jer je percepcija nejasna, a motorika ruku nedovoljno razvijena. Dječji likovno izraz započinje nakon prvog šaranja.

Faza šaranja traje od prve do treće godine. Crtanje je psihička potreba djeteta da se izrazi i na taj način razvija motoričke sposobnosti. Motorikom se razvijaju i razni oblici šaranja od pravolinijskog do kružnog. U ovom razdoblju djeci treba omogućiti mekan grafički materijal, kao što su olovke, krede, pastele i slično.

Faza sheme traje od treće do pete godine, u ovoj fazi na crtežima se prepoznaju figure, lice, noge, ruke bez oblika tijela.

Faza razvijene sheme period je od pete do osme godine. U ovoj fazi figure su upotunjene raznim detaljima kao što su uši, kosa, obrve, oči. Daljnji razvoj vidi se u umnožavanju vodoravnih crta, koje mogu prikazivati objekte, a kasnije oko dvanaeste godine započinje prikazivanje perspektive i prikaz prostora.

Faza oblika i pojava od osme do desete godine razdoblje je kad se prikazuje realnost figure i objekta u prostoru.

U dobi od četvrte do devete godine dječji uratci posjeduju različite osobine dječjeg likovnog izraza, kao što su transparentni rendgenski crtež, dinamičnost crteža, prevaljivanje crteža i cjelovitost prikaza motiva.

Transparentnim rendgenskim crtežom dijete izražava likovna rješenja koja se smatraju tipičnim za likovni izraz, a to je na primjer crtanje kuće i njezine unutrašnjosti, te sve što dijete smatra da se u toj kući događa.

Dinamičnost crteža pojava je pri kojoj dijete prikazuje figure u pokretu, kao što je kretanje bicikla ili drugog prijevoznog sredstva.

Prevaljivanje crteža pojava je kod koje djeca prikazuju prostor na razini zemlje sa tendencijom mijenjanja težišne crte tako da crtež izgleda prividno realno. U takvim crtežima stabla i kuće izgledaju prevaljeno.

Cjelovitost prikaza motiva pojava je pri kojoj djeca izražavaju cjelovitost shvaćanja svoje okoline, što se očituje crtanjem pojedinačnih objekata i predmeta, dijete će nacrtati stol, a za stolom osobe koje piju kavu.

Razvoj pojedinih likovnih sposobnosti nisu ujednačene. Semiotički razvoj podrazumijeva formiranje pojedinih simbola i znakova u vizualnoj komunikaciji. Kreativnost je najrazvijenija oko desete godine. (Herceg, Rončević, Karlavaris 2010)

6.2. LIKOVNI TIPOVI DJECE UVJETOVANI LIKOVNIM SPOSOBNOSTIMA

Izražene osobine kod svakog djeteta su različite, individualne razlike tijekom razvoja nazivamo likovnom tipologijom. Likovna tipologija ovisi o sposobnosti i naklonosti djeteta o izboru likovnog izražaja. Odgojitelj prilagođava svoj pristup djetetu uvažavajući njegove karakteristike. Svako dijete posjeduje posebne osobine i sposobnosti, koje se tijekom razvoja mijenjaju.

Likovni tipovi djece uvjetovani likovnim sposobnostima su :

- vizualni tip: dijete čiji izraz se temelji na dobrom zapažanju
- imaginarni tip: dijete čiji se izraz temelji na mašti

- intelektualni tip: dijete čiji se izraz temelji na vizualnom pamćenju i kreativnom mišljenju
- ekspresivni tip: dijete čiji se izraz temelji na vlastitim emocijama
- senzitivni tip: dijete čiji se izraz temelji na osjetljivom opažanju i senzitivnosti
- tip vizualnog pamćenja: dijete čiji se izraz temelji na vizualnom pamćenju
- analitički tip: dijete čiji se izraz temelji na zapažanju detalja i pojedinosti
- sintetički tip: dijete čiji se izraz temelji na cjelini objekata i cjelini samog izraza.

Likovni tipovi djece uvjetovani uporabom likovno-izražajnih sredstava su:

- koloristički tip: dijete čiji se izraz temelji na uporabi intenzivnih boja, te se na njihovom radu vide dobro odabrane plohe i sugestivne boje
- grafički tip: dijete čiji se izraz temelji na upotrebi crte, također naočitije je linearno izražavanje
- konstruktivni tip: dijete čiji se izraz temelji na čvrstom rasporedu crta i ploha, a takav izraz zbog toga djeluje jasno i geometrijski
- impulzivni tip: dijete čiji se izraz temelji na spontanosti i trenutnoj invenciji, kod takve djece u radovima vidi se da je manja pozornost posvećena cjelini, a više pozornosti usmjerava se na vlastitu reakciju i brzinu neposrednog izražavanja.
- prostorni tip: dijete čiji se izraz temelji na prikazu prostora i perspektive
- dekorativni tip: dijete čiji se izraz temelji na uporabi ploha i ritmičkog rasporeda likovnih elemenata.

Likovni tipovi djece uvjetovani osobnim kompetencijama su:

- motoričko-tehnički tip: dijete koje ima razvijenu motoriku ruke i vrlo lako razlikuje crte i njihove odnose
- nespretni tip: dijete koje nije razvilo mišićnu motoriku, nespretno vuče linije i mrlja na podlozi
- brz likovni tip: dijete koje vrlo brzo radi i ostvaruje zadatak ne osvrćući se na likovni izražaj

- spor likovni tip: dijete koje sporo ostvaruje svoju likovnu zamisao i svoj uradak
- pedantan likovni tip: dijete koje likovni izražaj obavlja polako i pedantno, te ostvaruje očekivana postignuća
- površan likovni tip: dijete koje svoje likovne ideje i namjere ostvaruje bez žara, uvjerenja i emocija
- aktivni likovni tip: dijete koje u realizaciju svog likovnog uratka ulaže mnogo energije i truda, te brzo ispunjava zadatak, a ponekad i na uštrb temeljitosti
- pasivan likovni tip: dijete koje se teško motivira i dugo odlučuje o tome što želi nacrtati, a nakon zaustavljanja teško se odlučuje na ponovni nastavak rada.

U većini slučajeva nema potpuno čistih likovnih tipova djece, što znači da se kod svakog djeteta javlja kombinacija likovnih tipova kao što su racionalni i konstruktivni tip odnosno emocionalni i impulzivni tip. Zbog toga obraća pažnju na razvoj djece i prati pojave koje se po prirodi stvari mijenjaju kod dječjih aktivnosti, radi što boljih rezultata. (Herceg, Rončević, Karlavaris 2010)

7. METODE U VIZUALNO-LIKOVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

Metode su svi načini uvođenja djece u svijet likovnog odgoja i stvaralaštva, što ovisi o dobi djeteta. Bitno je radi njegova doživljaja i težnji da vlastitom voljom pronade put do stvaralačke aktivnosti radi čega se uvodi veći broj likovno-kreativnih metoda kako bi bilo više mogućnosti za slobodan odabir.

U razvoju didaktičke teorije postoje slijedeće metode:

- analitičko promatranje i analiza likovnih problema
- metoda likovnog scenarija, koja se temelji na problemskoj situaciji
- metoda razgovora koja se sastoji od dijaloga između djeteta i odgojitelja ili između djeteta i djeteta

- metoda demonstracije
- metoda rada s tekstom, koja uključuje čitanje teksta kako bismo pisani sadržaj i izrazili likovno
- metoda usmenog izlaganja, pripovijedanje, opisivanje s naglaskom na likovnost (Grgurić, Jakubin 1996.)

8. PROSTORNO PLASTIČKO OBLIKOVANJE

Prostorno plastičko oblikovanje podrazumijeva razne tehnike kojima se oblikuje volumen u prostoru. Glavni likovni elementi kod ovih vrsta umjetnosti su volumen i prostor. Materijali kojima se umjetnici služe kod prostorno plastičkog oblikovanja su: glina, glinamol, plastelin, gips, bronca, drvo, kamen, žica, lim, papir-plastika, kaširana papir-plastika, papir te ostali materijali koji su pogodni za modeliranje skulptura.

Umjetničko djelo nastalo obradom i oblikovanjem nekog materijala, razlikujemo u likovnom izrazu. Osnovno sredstvo u likovnom izražavanju su materijali kojima oblikujemo arhitekturu. Dizajn podrazumijevaju estetski oblikovani predmeti, tehnike i postupci uporabe raznih materijala pogodnih za lako oblikovanje, što znači lagano bojenje i nanošenje na podlogu.

Kada dijete upotrebljava boje, tada treba imati dvije posude za vodu, pritom jedna služi za nanošenje vode kistom na boju, zatim na podlogu, a druga služi za ispiranje kista. Najzahtjevniji postupci su pri upotrebljavanju alata kao što su škare, alati za provođenje tehnika otiskivanja u grafici, te korištenja alata za obradu drveta i drugo. Ovdje je važna pozornost odgojitelja u radu s djecom, također važna je zaštita odjeće od mogućih prljanja bojom. Otrovní. Šiljati, oštri i drugi opasni materijali se ne koriste za likovno izražavanje djece predškolske dobi. U dječjim vrtićima koriste se slikarski materijali koji omogućuju djeci lako oblikovanje i bojenje. Razvoj preciznosti ostvaruje se materijalima koji ostavljaju tanke crte, dok se motorika prstiju potiče

uporabom glinamola, plastelina, fine mase i kaširanog papira. (Herceg, Rončević, Karlavaris 2010)

Prilikom oblikovanja predmeta, u likovnoj kreativnosti mogu se koristiti razni oblici predmeta koji mogu biti od drveta, metala ili papira i kartona. To mogu biti i razni odbačeni predmeti koji se na taj način mogu ponovo koristiti u umjetničke svrhe. Takvim predmetima djeca mogu stvarati nove oblike kao i prostorne kompozicije izražene likovnim sadržajima. Navedeni predmeti koji mogu biti dijelovi nekog namještaja ili kartonskih kutija te ambalaže mogu postati djela skulpturnog ili arhitektonskog sadržaja. S takvim materijalima kao što su kutije ili neke druge ambalaže, te didaktički građevinski materijali, njima djeca mogu graditi građevinske ili urbanističke motive. Na taj način djecu dovodimo do arhitektonsko-urbanističkih pojmova i odnose volumena i prostora. To se naročito odnosi na djecu predškolske dobi jer ih to oslobađa prostorne skučenosti i daje im osjećaj slobode izražavanja. Ovakve tvrdnje apostrofira i Marijan Jakubin u svojoj knjizi. (Jakubin, 1999: 33, 34)

9. LIKOVNA AKTIVNOST – IZRADA SREDNJOVJEKOVNIH DIMNJAKA

Za vrijeme obavljanja stručne prakse u Centralnom vrtiću „Duga“ Umag, za djecu sam pripremila likovnu aktivnost. Riječ je o izradi kartonskih skulptura srednjovjekovnih dimnjaka. Srednjovjekovni dimnjaci su vrlo specifičnog izgleda, zbog čega su djeci zanimljivi i rado su prihvatila ovu aktivnost.

Nekoliko dana prije izvođenja aktivnosti obavijestila sam odgojiteljice u grupi o detaljima aktivnosti, dostavila sam planirane aktivnosti u vidu pripreme te sam u dogovoru s njima pripremila materijale i organizirala prostor. Također sam dogovorila šetnju u svrhu razgledavanja dimnjaka, kao aktivnost koja je prethodila dan ranije, uz crtanje olovkom na papiru. Uz šetnju i razgledavanje dimnjaka, djeci sam pripremila pjesmicu „Dimnjačar“ koju je napisao Grigor Vitez. Nakon toga uslijedilo je trodimenzionalno oblikovanje.

Ove aktivnosti poslužile su kao uvod u likovnu aktivnost, a pridonijele su i boljem tijeku u izradi skulptura srednjovjekovnih dimnjaka. Za ovu aktivnost bilo mi je potrebno pet fotografija dimnjaka, koje sam prethodno otišla fotografirati u Grožnjan, kako bih djeci ponudila različite oblike i veličine dimnjaka kao uzor za izradu kartonskih skulptura.

9.1. PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE LIKOVNE AKTIVNOSTI U VRTIĆU

USTANOVA: Dječji vrtić „Duga“ Umag.

STUDENT: Sara Slunjski.

ODGOJNO-OBRAZOVNA SKUPINA: Patkice.

BROJ DJECE: 20.

BROJ DJECE S POSEBNIM POTREBAMA: 0.

DOB DJECE: 5 – 6 godina.

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE SKUPINE: odgojno-obrazovna skupina Patkice broji 20 djece, od toga deset dječaka i deset djevojčica. U skupini nema djeteta s posebnim potrebama. Dob djece u skupini je od 5 do 6 godina.

MOTIV: srednjovjekovni dimnjaci Grožnjana

LIKOVNO PODRUČJE: trodimenzionalno oblikovanje.

LIKOVNA TEHNIKA: didaktički neoblikovani materijali.

LIKOVNI JEZIK: proporcija, jedinstvo, ravnoteža, raspored i odnos dijelova cjeline, volumen, ritam i dinamika, prostor.

OBLIK RADA: frontalni, individualni, skupni.

METODE RADA: metoda demonstracije, metoda razgovora, metoda promatranja.

CILJ: razvoj kreativnosti, razvoj mašte.

MATERIJAL: kartoni različitih veličina i oblika, deblji i tanji kartoni, tanki karton crveno-narančaste boje, slamke narezane na manje komadiće, čepići od pluta, male plastične čaše, škare, ljepilo, kistovi, tempere (bijela, crvena, smeđa, crna), slike dimnjaka.

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: Put u Grožnjan autobusom. Promatranje i analiza dimnjaka. Učenje pjesmice „Dimnjačar“ Grigora Viteza.

ZADATCI:

ODGOJNI:

- razvoj estetičkih i radnih sposobnosti
- uvažavanje tuđih rješenja i mišljenja
- razvoj samopouzdanja i pozitivnih emocionalnih stanja
- osvješćivanje osjećaja uspješnosti
- razvoj odnosa s vršnjacima.

OBRAZOVNI:

- transponiranje likovnog materijala u likovnu strukturu.
- upoznavanje s likovnim jezikom i likovnim tehnikama

FUNKCIONALNI:

- svladavanje trodimenzionalnog oblikovanja, jačanje vizualnog pamćenja i razvoj motorike prstiju poticanje slobodnog izričaja
- razvoj preciznosti u baratanju predmetima
- razvoj fine motorike
- razvoj motoričkih i manipulativnih sposobnosti
- poticanje radnih navika.
- razvoj osjećaja za estetiku
- razvoj sposobnosti doživljavanja likovnog djela
- razvoj osjećajnog zapažanja

ORGANIZACIJA PROSTORA I MATERIJALA ZA RAD:

Djeca će izrađivati skulpture sjedeći za stolom. Nekoliko stolova bit će spojeno, a na stolovima će se nalaziti materijali za rad. Materijale ću prethodno pripremiti na svaki stol, tako da svakom djetetu budu dostupni. Na svakom stolu bit će posuda s ljepljivom, kistovima i temperama, dovoljno da bar dvoje djece ima jednu posudicu.

Ostali materijali bit će poslagani tako da se rasprostiru na sve stolove, da potaknu suradnju među djecom.

Slike dimnjaka prethodno ću pokazati djeci, a zatim ih izložiti na poseban stol kako bi promatrajući slike izradili dimnjake po uzoru na njih.

ZAMIŠLJENI TIJEK AKTIVNOSTI:

UVODNI DIO: za početak djecu ću motivirati za aktivnost koja slijedi, što znači da uvodni dio aktivnosti započinem razgovorom o dimnjacima. Zatim djeci predstavljam pjesmicu „Dimnjačar“, kako bih ih zainteresirala za izvođenje aktivnosti.

PRILOG 1: Pjesma „DIMNJAČAR“, pjesnik: GRIGOR VITEZ

*Da sam dimnjačar, smio bih biti crn
Kao najcrnji kotao sa ognjišta,
Smio bih nagaravljen hodati ulicom
I nitko mi ne bi ništa.*

*Nosio bih na pletenim žicama četke,
Jednu manju i jednu veću,
Na kojima svaka čekinja
Donosi sreću.*

*Obilazio bih kuće kao pod crnom maskom,
Samo bi mi se smijali bijeli zubi i dva oka,
Peo bih se iznad krovova kuća
I gledao grad s visoka.*

*A kad bih sreo neko dijete koje je tužno
I koje nesreća danomice lupa,
Dopustio bih mu da iz moje četke
Jednu čekinju iščupa.*

Izvor: Lukin portal za djecu i obitelj, Stihovi za 10 [Online]. Dostupno na:

<http://www.pjesmicezadjecu.com/stihovi-za-10/dimnjacar.html> [Pristupljeno 10.8.2017. 10:23]

Prisjećamo se dimnjaka koje smo vidjeli u Grožnjanu, razgovorom evociramo uspomene s izleta. Fotografije srednjovjekovnih dimnjaka analiziramo pitanjima:

Što je dimnjak i čemu služi?

Gdje se dimnjaci nalaze?

Kojih su boja i materijala?

Imate li i vi na svojoj kući ili zgradi dimnjak?

Kako izgledaju dimnjaci na vašim kućama ili zgradama?

Kakvih sve oblika mogu biti dimnjaci?

Koliko rupa ima dimnjak?

Kakvog je oblika?

Kako izgleda krov dimnjaka?

Kakav je vanjski oblik dimnjaka?

GLAVNI DIO: djeci ću pomagati motivirajući ih tijekom izrade, poticati ću ih na aktivnosti. Tijekom izrade skulptura sa djecom ću razgovarati o aktivnosti kojom se bavimo. Promatrati ću njihov način rada, pomoći motivirajućim pitanjima djeci s materijalima ako im je to potrebno.

ZAVRŠNI DIO: djeci ću ponuditi onoliko vremena koliko im je potrebno da izradu skulptura privedu kraju. Zatim ćemo razgovarati o aktivnosti i njihovim dojmovima te ukratko analizirati radove. Postaviti ću im sljedeća pitanja:

Koji je danas bio motiv?

Kojom ste tehnikom radili?

Kojim ste se likovnim problemom bavili?

Koji je dimnjak obojan hladnim bojama?

Koje su boje hladne?

Na kojem se dimnjaku nalaze tople boje?

Koje su tople boje?

Koji je dimnjak najdinamičniji?

Zatim ćemo zajedno pospremiti materijale i pribor kojim smo se koristili, oprati ćemo kistove i posudice u kojima su stajale boje, te ćemo sve skulpture poslagati na poseban stol kako bi se osušile. Nakon što svi završe, djeci ću zahvaliti što su surađivali i uspješno izveli aktivnost te pohvaliti svaku skulpturu.

PRILOG 2. – FOTOGRAFIJE DIMNJAKA PREMA
KOJIMA SU IZRAĐENE SKULPTURE:



Primjer 5 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)



Primjer 6 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)



Primjer 7 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)



Primjer 8 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)



Primjer 9 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

ZAPAŽANJA NAKON ODRADENE AKTIVNOSTI

Prije početka same aktivnosti, pripremila sam razne materijale kojima će djeca raditi. Nekoliko stolova sam spojila i na njih postavila materijale. Pozvala sam djecu i još nekoliko djece koja su htjela sudjelovati iz susjednih skupina, te sam tako postigla suradnju između tri odgojne skupine. U aktivnosti je sudjelovalo petero djece iz skupine Jabučice i jedan dječak iz skupine Aviončići te šestero djece iz skupine Patkice.

Aktivnost smo započeli razgovorom o dimnjacima te smo se prisjećali kakve smo sve dimnjake vidjeli u šetnji. Djeci pokazujem fotografije koje sam prethodno osobno fotografirala u Grožnjanu. Na fotografijama je prikazano nekoliko srednjovjekovnih dimnjaka različitih oblika. Fotografije smo analizirali tako da sam djeci postavljala pitanja:

Što je dimnjak?

Čemu služi dimnjak?

Gdje se dimnjaci nalaze?

Kakvih su boja?

Od kojih su materijala napravljeni?

Imate li i vi na svojoj kući dimnjak?

Kako izgledaju dimnjaci na vašim kućama?

Kakvih oblika mogu biti dimnjaci?

Nakon razgovora, pročitala sam djeci novu pjesmicu „Dimnjačar”, koju je napisao Grigor Vitez. Djeci se svidjela pjesmica te su je pozorno slušali. U pjesmici je bilo nekoliko nepoznatih riječi koje sam pojasnila. Djeca su znala što rade i kako izgledaju dimnjačari. Nakon što su djeca naučila novu pjesmicu i vidjela fotografije dimnjaka, počela su izrađivati svoje dimnjake. Tijekom izrade svako dijete je na svoj način zamislilo kako dimnjak treba izgledati te su tako i uzimali odgovarajuće materijale. U izradi dimnjaka svako dijete je izrađivalo svoju jedinstvenu skulpturu koje nisu imale međusobne sličnosti. Dimnjaci koje su izradili različitih su dimenzija s različitim detaljima. Djeca su međusobno surađivala, jedna drugima dodavala materijale, razgovarala o svojim radovima te davala prijedloge kako postaviti kartone i materijale te ih zalijepiti, a da ne otpadaju s dimnjaka. Nakon što su već odradila veći dio te su bila pri kraju, polako su donosila svoje skulpture na sušenje. Poseban stol pripremila sam za završene radove. Svaku sam skulpturu obilježila, napisala sam koje dijete je izradilo koju skulpturu. Posebno sam napisala ime i prezime djeteta, skupinu, dob djeteta i tehniku. Komentirali smo tijekom izrade. Djeca su rekla da im je bilo zanimljivo izrađivati dimnjake, a jedna djevojčica je rekla da joj dimnjaci izgledaju kao male kućice. Bila su zadovoljna onime što su izradila. Pohvalila sam ih, jer su marljivo radila, izrazila su svoju kreativnost, pažljivo i u miru su se služila ponuđenim materijalima te međusobno surađivala. Djeca su sama izradila svoje skulpture bez moje pomoći, u smislu da su izradila ono što su zamislila, te ih nije bilo potrebno dodatno motivirati tijekom rada. Pomogla sam im s nadopunjavanjem materijala na stolove. Aktivnost je tekla odlično, djeca su u samom početku prije izrade skulptura bila motivirana, poslušala su upute za korištenje materijala, suradnja i komunikacija između djece i mene bila je jako dobra, aktivnost sam odradila samostalno, a odgojiteljica je imala ulogu promatračice.

Odgojiteljica je također pohvalila skulpture koje su djeca izradila te se složila da su djeca jako dobro shvatila ono što sam im predstavila i da je komunikacija između djece i mene odlična, a također je cijelo vrijeme prisutna zainteresiranost djece.

10. ANALIZA SKULPTURA SREDNJOVJEKOVNIH DIMNJAKA

„Analiza rastavlja neki objekt na njegove najjednostavnije sastavne dijelove. Likovna analiza uočava i raščlanjuje likovno djelo na njegove sastavne elemente – sliku na boju, plohu, ton; crtež na crte, točke; kip na volumen, površinu, prostor; i na njihove međuodnose, na kompozicijske elemente (kontraste, ritam, ravnotežu, proporcije)“.
(Huzjak, 2017)

Na kraju svake likovne aktivnosti bitno je analizirati ono što su djeca izradila, i po mogućnosti usporediti s njihovim prijašnjim radovima kako bi se vidio napredak. Tu je bitno da odgojitelj dobro poznaje faze u razvoju i stvaralaštvu. Ovo su elementi u koji omogućuju lakše vrednovanje dječjih radova:

„1. Perceptivnost i izražajnost – percipiranje i izražavanje likovnih vrijednosti sadržanih u okvirnom ili izvedbenom programu, npr. uočavanje i izražavanje odnosa, ritma, kontrasta, boja, crta, volumena, prostora itd.

2. Kreativnost – originalnost, osjetljivost za likovne probleme, fleksibilnost, fluentnost, elaboracija, redefinicija.

3. Likovno-tehnički elementi: samostalni izbor materijala i tehnika i njihova stvaralačka primjena.

4. Elementi analize likovnog djela: uočavanje i prepoznavanje likovnog i tematskog sadržaja, likovne tehnike, estetske vrijednosti, likovne poruke, interesa za likovno djelo i kulturnu baštinu.

5. Odnos prema radu: interes, samoinicijativnost, upornost, dosljednost, samostalnost.“ (Grgurić, Jakubin 1996: 143)

Djeca su izradila deset skulptura srednjovjekovnih dimnjaka. U aktivnosti su sudjelovala djeca u dobi između 5 i 6 godina. Djeca koja su izrađivala skulpture, iz različitih su odgojno-obrazovnih skupina, pa tako sudjeluju djeca iz tri skupine.

Tema likovne aktivnosti su srednjovjekovni dimnjaci, a tehnika izrade je prostorno-plastično oblikovanje. Način i metoda rada je rad po promatranju.

Sve skulpture srednjovjekovnih dimnjaka izrađene su od kartona, djeci je ponuđen tvrdi karton koji je u većini slučajeva poslužio za izradu donjeg djela skulpture koji je ujedno i čvršći, te mekši karton koji se koristio u svrhu oblikovanja raznih detalja na skulpturama zbog svoje savitljivosti.

PRIMJER 3. – FOTOGRAFIJE SKULPTURA



Primjer 10 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradila djevojčica (5,9 godina) iz skupine „Jabučice“ kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala. Djevojčica je oblikovala koristeći se kartonom, čepićima od pluta, temperom, kistovima, ljepilom i škarama te gradi punu plastiku

oblikujući prošupljenu masu. Motiv je kompozicijski pojednostavljen, odnosno, apstrahiran i pregledan te je djevojčica obratila pozornost samo na funkcionalnost prikazanog motiva, odnosno njegovu svrhu, a ne na njegov izgled tj. strukturu i teksturu površine. Kompoziciju skulpture je postavila vertikalno, a dijelove skulpture je oblikovala od nepravilnih valjkastih oblika. Izvela ih je tako da je savijanjem mekog kartona dobila valjkaste oblike te ih je spojila (gornji i donji dio skulpture). Skulptura je stabilna na površini. Donji dio skulpture ukrašava čepićima od pluta, te osim njih ne dodaje detalje. Površinu skulpture nije obrađivala dodatnim teksturama niti reljefnom obradom. Jedina obrada površine jest ona u vidu bojanja površine temperom. Dominantniji je gornji dio skulpture koji djevojčica radi na takav način da meki karton savija u nepravilan ljevkastih oblik te ga boja crnom bojom, dok je donji dio puno jednostavniji i izvorne narančaste boje kartona. Sveukupno se pojavljuje kontrast kromatsko-akromatsko. Dodatne obrade površine nema, a ploha skulpture tako ostaje glatka, odnosno, izvorne teksture ovisne o korištenom materijalu. Zbog svoje karakterističnosti boje, tempera daje površini suh tj. matiran izgled. Osim prekrivanja površine temperom vidljiva je i prirodna boja korištenog materijala. Tijekom rada djevojčica vidljivo teži simetriji i skladnom odnosu elemenata (harmoniji). Vješto se služi materijalom i priborom. Rad gradi strpljivo i rijetko traži pomoć. Pozitivno reagira na sve sugestije te daje vlastito mišljenje o radu. Ne poseže za šablonskim prikazom motiva te rad u konačnici izgleda zanimljivo, jedinstveno i originalno.



Primjer 11 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradila djevojčica (5,8 godina) iz skupine „Jabučice“ “ kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala. Svoj rad je oblikovala koristeći se kartonom, papirom, temperom, kistovima, ljepilom i škarama. Djevojčica gradi punu plastiku oblikujući zbijenu masu. Motiv je kompozicijski zanimljiv i bogat detaljima. Djevojčica obrađuje površinu tako da vjerodostojno prikazuje strukturu prikazanog motiva, njegov oblik i teksturu. Kompozicija skulpture je vertikalna i sačinjena od dva dijela, odnosno, nepravilnog stožastog i oblika nalik kvadru. Rad izvodi tako da savijanjem čvrstog kartona tvori formu kvadra, te samim time sveukupnoj skulpturi daje stabilnost. Gornji dio skulpture gradi tako da tvrdi papir u crvenoj boji savija u oblik stošca te ga ljepilom spaja s donjim dijelom. Donji dio skulpture tretira različitim strukturama i teksturama. Hrapavost površine postiže lijepljenjem manjih dijelova papira pravokutnog oblika koji predstavljaju cigle i hrapavost njihove površine sa svih strana. Osim obrade površine kolažiranjem, strukturu dimnjaka interpretira strukturnim crtama te bojanjem manjih pravokutnih ploha. Tekstura površine tako nije jednaka već se pojavljuju različite teksture ovisne o tretiranosti površine. Djevojčica se uglavnom koristi toplim bojama koje dobiva bojanjem temperom ili izvornom bojom materijala kojom gradi skulpturu. Osim nijansi crvene boje, vidljiva je i prirodna boja materijala (smeđi karton). Zbog takvog tretiranja površine, odnosno, strukturnog opisivanja pojavljuje se ritam u kompoziciji, a zbog različite obrade površine dinamika u izrazu. Korištenjem tempere djevojčica je dobila matiran izgled skulpture. Djevojčica se priborom koristi samostalno i uspješno provodi svoje ideje u djela, također surađuje s ostalom djecom. Ne poseže za šablonskim prikazom motiva te su na skulpturi jasno čitljivi originalni izraz i osjetljivost za detalje. Djevojčica je tijekom aktivnosti samostalna, rad gradi strpljivo i dosljedno.



Primjer 12 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradio dječak (5,10 godina) iz skupine „Jabučice“ kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala. Svoj rad je oblikovao koristeći se kartonom, papirom, temperom, kistovima, ljepilom, selotejpom, slamčicama i škarama. Dječak gradi plastiku u koju djelomično ulazi prostor na dijelu gdje je presavijena te se masa čini udubljeno ispupčena.

Skulptura je na površini stabilna. Motiv je kompozicijski zanimljiv i bogat detaljima. Dječak obrađuje površinu tako da daje svojevršno kreativno rješenje na zadanu temu i motiv. Za razliku od ostalih vršnjaka gradi slobodnu kompoziciju, koja je sačinjena od različitih pravilnih i nepravilnih oblika. Ne pridržava se „konkretnog motiva“ te rad sam po sebi djeluje puno zanimljivije i slobodnije. Kompozicija je načinjena tako da dječak donji dio oblikuje od kartona u trostranu prizmu, dok gornji dio kompozicije oblikuje tako da meki karton u crvenoj boji presavija puno slobodnije te je nepravilnog piramidalnog izgleda, a zatim ga ljepilom spaja s donjim djelom. Na radu dodatno intervenira u vidu postavljanja detalja različitih oblika i boja. Dječak proizvoljno dodaje različite detalje na nepredviđena mjesta zbog čega skulptura nije simetrična. Pojavljuje se dinamika u izrazu. Njenu dinamičnost postiže igrom slaganja različitih oblika, boja, izbočenja i prošupljenih elemenata. Na određenim dijelovima boja rad crnom bojom, tako je vidljivo da je na gornjem dijelu skulpture jednu plohu obojio crnom bojom dok ostale dvije plohe ostavlja izvorno narančastima, također, detalje koje dodaje na donjem dijelu skulpture, poput plutenih čepova, ne boji u potpunosti već samo one dijelove koji su ravna ploha. Elemente niže naoko proizvoljno i besmisleno no ipak

takvim nizanjem postiže ritam ponavljanjem i izmjenom elemenata. Iako dječak boji svoju skulpturu na dijelovima crnom bojom, izvorna boja materijala mu daje mogućnost uvođenja i drugih (kromatskih) boja. Tako su slamčice koje odabire i lijepi na površinu žute, meki karton narančaste, a tvrdi karton smeđe boje. Skulpturu koju gradi dječak je u konačnici asimetrična, a kompozicija slobodna. Tijekom aktivnosti dječak se ponuđenim materijalima služi samostalno, vrlo vješto se koristi priborom, te škarama samostalno izrezuje karton u oblike koji su mu potrebni. Dječak je zainteresiran za aktivnost, a s ostalom djecom komunicira i surađuje.



Primjer 13 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradila djevojčica (6,10 godina) iz skupine „Patkice kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala“. Svoj rad je oblikovala koristeći se plastičnom čašicom, kartonom, papirom, temperom, flomasterima, kistovima, ljepljivom, selotejpom i škarama. Djevojčica gradi punu plastiku oblikujući zbijenu masu. Motiv je

kompozicijski zanimljiv i bogat detaljima. Djevojčica obrađuje površinu tako da vjerodostojno prikazuje strukturu prikazanog motiva, njegov oblik i teksturu. Kompozicija skulpture je vertikalna i sačinjena od jednog dijela, nalik trostranoj prizmi. Jedini izbočeni dio na skulpturi jest detalj valjkastog oblika smješten na gornjem bočnom dijelu skulpture. Djevojčica izvodi rad tako da savijanjem čvrstog kartona tvori formu trostrane prizme stabilne na površini koju smješta vertikalno.

Svojim oblikom skulptura je naizgled jednostavna no djevojčica svoju pažnju više pridaje detalju motiva, a manje samom obliku. Tako svoju skulpturu uglavnom ukrašava bojanjem i kolažiranjem. Plohama pristupa tako da svaku od njih dekorira na različit način vodeći se istom težnjom prikazivanja strukturnog opisa dimnjaka. Jednu stranu dimnjaka opisuje kolažiranjem, odnosno izrezivanjem manjih pravokutnih narančastih oblika koje lijepi opasujući ciglice i njihovo ritmično ponavljanje, drugu stranu plohe opisuje tek strukturnim crtama, a iznad njih dodaje prozirnu čašicu koju lijepi na karton. Treća strana dimnjaka je ukrašena vrlo neobično. Ukrašava ju tako da u gornjem dijelu temperom slika crveni krug s bijelom vertikalnom crtom, na središnjem dijelu horizontalno postavlja crtež nalik pruzi koji crta crnim flomasterom, koji zatim ispunjava narančastom bojom. U donjem dijelu je vertikalno smješten crtež koji također nalikuje pruzi no njega ne boja u potpunosti već niže pravokutne likove te ih ritmično izmjenjuje s neobojenim prazninama. Skulpturu je dodatno pričvrstila širokim smeđim selotejpom s gornje i donje strane skulpture. Iako je djevojčica izradila vrlo jednostavan rad oblikom, njena posvećenost detaljima i tretiranja površine tehnikama crtanja i slikanja skulpturu čine vrlo zanimljivom i jedinstvenom. Djevojčica se priborom koristi samostalno, vrlo je smirena i pridaje puno pažnje prilikom prikaza detalja na skulpturi. Uspješno postiže ravnotežu skulpture. Suraduje s ostalom djecom te dijeli s ostalima pribor i materijal.



Primjer 14 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradio dječak (5,6 godina) iz skupine „Aviončići“ kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala.

Svoj rad je oblikovao koristeći se kartonom, temperom, kistovima, ljepilom, selotejpom i škarama.

Dječak gradi punu plastiku oblikujući prošupljenu masu.

Skulptura koju dječak gradi vertikalne je kompozicije sastavljene od dva dijela. Skulptura je na površini stabilna.

Prvi, odnosno, donji dio skulpture oblikuje tako da savija tvrdi karton u oblik kvadra te ga postavlja vertikalno. Gornji dio skulpture gradi tako da savija tvrdi karton u oblik trostrane prošupljene prizme te ju postavlja horizontalno. Dijelove spaja koristeći se ljepilom.

Dječak motivu pristupa tako da ga rješava vrlo jednostavno, pročišćeno od detalja, a dijelove slaže u grubim plohama. Njegova skulptura tako sadrži sve elemente i djeluje dovršeno no on detalju ne pridaje veliku pažnju pa su dijelovi na skulpturi više opisnog karaktera.

Gornji dio svoje skulpture boji crnom temperom te plohu ne prekriva u potpunosti već samo djelomično. Donji dio skulpture dimnjaka za razliku od ostalih vršnjaka strukturno ne opisuje. On koristi komade narančastog papira (trake) kojima omotava skulpturu u želji da prekrije smeđi karton koje na kraju spaja širokim smeđim selotejpom i ljepilom te tako tvori samo boju donjeg djela dimnjaka, ali ne i njegovu strukturu.

Na skulpturi izostaje ritam. Dječak tijekom oblikovanja teži simetriji i pravilnim oblicima. Suprotstavlja boje crno-narančasto te dobiva kontrast kromatsko-akromatsko.

Vrlo dobro rješava zadatak i vjerodostojno prikazuje zadani motiv, no ne pridaje previše truda detaljima. Korektno se koristi materijalom i priborom te nailazi na manje poteškoće prilikom lijepljenja papira za karton. Ipak uspijeva uz manju pomoć.

Uglavnom samostalno rješava zadatak, no slabije je motiviran i potreban mu je stalan poticaj. S ostalom djecom ima dobru komunikaciju i surađuje.



Primjer 15 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradila djevojčica (6,7 godina) iz skupine „Patkice“ kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala“. Svoj rad je oblikovala koristeći se kartonom, papirom, temperom, kistovima, ljepilom i škarama. Djevojčica gradi punu plastiku oblikujući prošupljenu masu. Motiv je prikazan pojednostavljeno i s vrlo malo detalja. Kompoziciju postavlja vertikalno te ju oblikuje iz dva dijela. Donji dio kompozicije oblikuje tako da savija deblji karton u oblik trostrane prizme te ga postavlja vertikalno i on daje skulpturi stabilnost na površini. Gornji dio skulpture je načinjen od narančastog komada papira kojeg djevojčica savija te ga polukružno spaja ljupilom s donjim dijelom. Papir zbog svoje plošnosti i oblikovanja otvara prostor i čini prošupljenu masu. Djevojčica prilikom rada pridaje više pažnje funkcionalnosti motiva te ga na takav način i oblikuje. Opisni strukturni dio izostaje, te je jedini detalj koji uključuje na svojoj skulpturi onaj gdje crnom temperom slobodnije interpretira prozorčić na dimnjaku.

Ostatak donjeg dijela dimnjaka boja bijelom temperom te prekriva boju kartona i smeđeg selotejpa u potpunosti. Gornji dio skulpture dodatno ne ukrašava. Na ovoj skulpturi primjećuje se bijela boja koja prevladava. Rad je simetričan, a skulptura djeluje nakošeno te nije stabilna na površini. Na skulpturi izostaje ritam, no u svojoj jednostavnosti dominira detalj naslikanog crnog prozorčića kojeg djevojčica smješta samo na jednu stranu skulpture. Djevojčica se odlično koristila ponuđenim priborom i materijalom, izrezuje karton i oblikuje ga prema svojoj želji. Samostalno uzima tempere i kist kako bi obojila svoju skulpturu. Djevojčica pokazuje veliku zainteresiranost za aktivnost, te odlično surađuje i komunicira s ostalom djecom.



Primjer 16 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradio dječak (6,10 godina) iz skupine „Patkice“ kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala. Svoj rad je oblikovao koristeći se kartonom, temperom, kistovima, ljepilom, škarama, prozirnomo plastičnom čašicom i slamkama,. Dječak gradi punu plastiku oblikujući plošno istanjenu masu. Motiv je kompozicijski zanimljiv i bogat detaljima. Dječak obrađuje površinu tako da teži interpretaciji strukture prikazanog motiva. Kompozicija skulpture je vertikalna i sačinjena od jednog dijela, nalik nepravilnoj trostranoj prizmi. Skulptura uz glavni dio mase ima dodane detalje načinjene od manjih kartona, slamke i prozirne čašice. Dječak izvodi rad tako da savijanjem čvrstog kartona tvori formu nepravilne trostrane prizme koju smješta vertikalno na površinu. Svojim oblikom skulptura je naizgled jednostavna no dječak svoju pažnju više pridaje detalju motiva, a manje samom obliku. Bočne plohe su

ukrašene različitim materijalima i pristupom. Temperom i kistom se koristi da bi opisao strukturu dimnjaka, a slika tako da ne prekriva čitavu površinu već kao da proizvoljno lančano niže pravokutnike jedan do drugoga i širi ih samo u određenom smjeru. Time postiže ritam u kompoziciji. Osim interpretacije ciglica na dimnjaku, dodaje i vlastite ukrasne detalje, tako se na jednoj strasni plohe nalazi horizontalno postavljena žuta slamčica, koja ne predstavlja nikakvu funkciju ili stvaran opis dimnjak, kao i prozirna plastična čašica postavljena na istoj plohi ali na gornjem dijelu skulpture. Sam vrh skulpture ukrašava manjim komadima kartona koje također postavlja samo zbog dekoracije, a spaja ih s ostatkom skulpture usijecanjem i lijepljenjem. U gornjem dijelu skulptura ostaje prošupljena, a dječak istavlja i bočno prostor te se sveukupno skulptura čini kao plošno istanjena masa. Dječak na svom radu postiže stabilnost na površini, ritam ali i dinamiku. Dinamičnost površine dobiva radi pristupa motivu i pomoću različitih nepravilno i nepravilno smještenih elemenata koji se međusobno suprotstavljaju, ali i samih boja. Prilikom izrade rada dječak teži simetriji no skulpturi ne pristupa jednako sa svih strana tako sam se dominantnija čini strana na kojoj intervenira slamčicom i čašicom. Na istom tom dijelu dječak svoj crtež mijenja iz horizontalnog smjera grana u vertikalni. Dječak se priborom koristi samostalno i uspješno provodi svoje ideje u djela, također surađuje s ostalom djecom. Na skulpturi jasno čitljivi originalni izraz i osjetljivost za detalje. Dječak je tijekom aktivnosti samostalan, rad gradi strpljivo i dosljedno.



Primjer 17 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradio dječak, 5,9 godina, skupina „Jabučice“ kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala. Svoj rad je oblikovao koristeći se kartonom, temperom, kistovima, ljepilom, selotejpom, slamčicama, plastičnim čašama i škarama. Dječak gradi plastiku u koju djelomično ulazi prostor na dijelu gdje je presavijena, na gornjem dijelu skulpture te se masa čini udubljeno ispupčena. Motiv je kompozicijski zanimljiv i bogat detaljima. Pristup motivu je vrlo slobodan te dječak daje zanimljivo rješenje za zadanu temu i motiv. Površinu obrađuje na jedinstven i kreativan način. Dječak gradi slobodnu kompoziciju, koja je sačinjena od različitih detalja i oblika te se ne pridržava doslovnog prikaza zadanog motiva te rad sam po sebi djeluje puno zanimljivije i slobodnije. Kompozicija je slobodna i načinjena od dva dijela. Skulptura je stabilna na površini. Donji dio skulpture oblikuje tako da karton savija u trostranu prizmu, dok gornji dio kompozicije oblikuje tako da deblji papir u crvenoj boji presavija puno slobodnije te je nepravilnog „piramidalnog“ izgleda, a zatim ga ljepilom spaja s donjim djelom. Na radu dodatno intervenira u vidu postavljanja detalja različitih oblika i boja. Dječak proizvoljno dodaje različite detalje na nepredviđena mjesta zbog čega skulptura nije simetrična. Ritam ne izostaje i pojavljuje se dinamika u izrazu. Njenu dinamičnost postiže igrom slaganja različitih oblika, boja, izbočenja i prošupljenih elemenata. Plohe ne tretira jednako te su i odnosi među detaljima u potpunosti različiti. Na jednoj strani dječak uvodi različite detalje. Od žutih slamki ritmično slaže u vertikalni niz oko kojega postavlja prozirn timeru plastičnu čašu smještene s lijeve strane, i nasumično raspoređene plutene čepove. Na drugoj plohi se pojavljuje detalj složen od četiri plutena čepa postavljenih jedan do drugoga, a na trećoj strani također detalji načinjeni od plutinih čepova, ali „razbacanih“ na plohi. Na gornji dio dimnjaka dječak

ne lijepi nikakve detalje, ali ga boja. Tako je vidljivo da je vanjski dio na gornjem dijelu skulpture obojio crnom bojom dok je unutrašnjost ostala u boji narančastog papira. Elemente niže naoko proizvoljno i besmisleno no ipak takvim nizanjem postiže ritam ponavljanjem i izmjenom elemenata. Iako dječak boji svoju skulpturu na dijelovima crnom bojom, na skulpturi se još nalazi i žuta, crvena i nijanse smeđe boje. Skulpturu koju gradi dječak je u konačnici asimetrična, a kompozicija slobodna. Dječak je tijekom rada izrazito aktivan i pokazuje veliko uzbuđenje zbog motiva i ponuđenih materijala. Oduševljeno istražuje ponuđene materijale te oblikuje kroz igru. Vrlo spretno i samostalno oblikuje i služi se priborom. Među vršnjacima je prihvaćen i vrlo rado pomaže ostalima (dodaje, posuđuje, dijeli).



Primjer 18 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradio dječak (6,11 godina) iz skupine "Patkice" kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala. Svoj rad je oblikovao koristeći se kartonom, temperom, kistovima, plutenim čepovima, prozirnom plastičnom čašom, ljepilom i škarama. Dječak gradi punu plastiku oblikujući linijski istanjenu masu. Za razliku od radova svojih vršnjaka, dječak se odlučuje za potpuno drugačiji pristup te on svoju skulpturu vertikalno izdužuje u prostoru, te da bi ona bila stabilna postavlja ju na komad kartona. Skulptura koju je napravio je stabilna, kompozicija je vertikalna te je sastavljena od četiri dijela. Prva tri dijela su statična i čvrsto povezana, dok je zadnji dio skulpture mobilan, odnosno dječak ga nije fiksirao za ostatak skulpture. Dječak tako donji dio skulpture gradi užeg komada kartona kojeg presavija u oblik trostrane prizme te ga vertikalno postavlja na komad tvrdog kartona te time osigurava stabilnost

skulpture. Drugi dio gradi od debljeg papira kojeg oblikuje u valjak te ga spaja tako da ga nabija u donji dio skulpture i dodatno učvršćuje ljepilom. Donji dio odnosno podloga za koju je skulptura pričvršćena je obojena crvenom bojom te ona predstavlja krov na koji je pričvršćen dimnjak. Dio koji je oblikovan tvrdim kartonom boja tako da strukturnim linijama upisuje strukturni dio dimnjaka, odnosno cigle, te koristi zagasito narančastu za interpretaciju. Crtež cigala niže također vertikalno te istovremeno dobiva ritam u kompoziciji. Na središnjem dijelu skulpture nalaze se pluteni čepovi koje dječak pričvršćuje za skulpturu naizmjenično vertikalno i horizontalno te također stvara ritam u kompoziciji. Na valjkastom djelu skulpture nema dodatnih intervencija, već samo na vrh skulpture dodaje prozirnu plastičnu čašicu koja nije fiksirana za ostatak skulpture već je mobilna. Skulptura je u konačnici simetrična i stabilna na površini. Dječak radu pristupa vrlo smireno te samostalno gradi bez ičije pomoći. Odlično se služi priborom kao i materijalom. Samostalno izrezuje i oblikuje karton i papir. Slikarskim priborom se također služi vrlo vješto. Većinu vremena pridaje oblikovanju skulpture, a manji dio vremena ukrašavanju, no pridaje pažnje detaljima. Skulptura djeluje dovršeno. Dječak se odlično slaže s ostatkom grupe, dijeli pribor te međusobno pomažu jedni drugima, zanimljiva je i originalna.



Primjer 19 (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Skulpturu je izradila djevojčica (6,11 godina) iz skupine „Patkice“ kiparskom tehnikom obrade otpadnih materijala. Svoj rad je oblikovala koristeći se kartonom, temperom, kistovima, ljepilom i škarama. Djevojčica gradi punu plastiku oblikujući

zbijenu masu. Motiv je kompozicijski, iako vrlo jednostavan i pročišćen od detalja, zanimljiv zbog oblikovanja. Skulptura je stabilna, a elementi su u skladnom odnosu. Kompozicija skulpture je vertikalna i sačinjena od tri dijela, odnosno, nepravilnog stožastog, dijela gdje se izmjenjuju prostor i pravokutni komadići kartona te oblika nalik kvadru. Rad izvodi tako da savijanjem čvrstog kartona tvori formu kvadra, te samim time sveukupnoj skulpturi daje stabilnost i statičnost. Gornji dio skulpture gradi tako da meki karton u svojoj boji savija u oblik stošca te ga ljepilom spaja s komadima pravokutno izrezanih kartona, koji su spojeni s donjim dijelom. Donji dio skulpture tretira samo tako da površinu boji bijelom bojom. Djevojčica boji cijelu skulpturu. Gornji dio skulpture (u obliku stošca) boji crvenom bojom, a ostatak skulpture bijelom. Zanimljiv je i pristup kojim djevojčica pristupa motivu. Ona doslovno gradi oblik dimnjaka, tako komadi kartona koji spajaju donji i gornji dio skulpture, nisu postavljeni nasumično već prikazuju stvarni dio dimnjaka gdje izlazi dim. Takvim pristupom djevojčica dobiva ritam gdje se izmjenjuju prostor i ploha. Crvena boja na skulpturi dominira kompozicijom. U radu djevojčica teži simetriji i pravilnim odnosima te precizno određuje proporcije prikazanog motiva. Dosljedna je prilikom rada, prati zadatak, motiv promatra i prikazuje strukturno pojednostavljeno, ali u potpunosti prikazuje njegovu funkcionalnost i oblik. Djevojčica je aktivna, smirena, pedantna i precizna, odlično se služi priborom i materijalom.

11. ZAKLJUČAK

U ovom završnom radu opisan je istarski gradić Grožnjan, zanimljiv zbog raznih događaja kroz svoju povijest koja ga je dovela do statusa grada umjetnika. U ovom radu spominju se svi bitni događaji koji su se dogodili u povijesti Grožnjana i, najvažnije, osoba koja je zaslužna za današnji Grožnjan, a to je Aleksandar Rukavina, hrvatski kipar i slikar.

Kako je ovaj grad sam po sebi vrlo interesantan, tako je zanimljiva i sama gradnja kuća. U ovom radu posebna je pozornost posvećena srednjovjekovnim dimnjacima koji se nalaze na kućama Grožnjana. Tako se došlo na ideju da se djeci kao likovnu aktivnost ponudi izrada skulptura srednjovjekovnih dimnjaka. Riječ je o prostorno-plastičnom oblikovanju kartonom i metodi/načinu rada – radu po promatranju. U radu su opisani metodika i način izvedbe ove likovne aktivnosti, a na kraju su također analizirane sve skulpture.

Ovaj rad također se bavi vizualno-likovnim odgojem kao vrstom i načinom odgoja kojim se promatranjem stvarnosti ona prenosi u likovni oblik, a vlastitim se sposobnostima upravlja novim stvaralačkim oblicima.

12. LITERATURA

KNJIGE:

Baldani, J. (1987) *Aleksandar Rukavina*. Umag. Mjesna zajednica Brtonigla.

Jurčić, D. (2005) *Velika enciklopedija malih aktivnosti*. Zagreb. Školska knjiga.

Grgurić, N. i Jakubin, M. (1996): *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. 23. Zagreb. Educa.

Zelenko, R. (2011): *Grožnjan: istarski grad umjetnika*. Grožnjan: Općina Grožnjan, Slovensko kulturno društvo „Istra“.

INTERNETSKE STRANICE:

Huzjak, M. Analiza–čitanje likovnog„teksta“.

Metodički internet centar „Učimo gledati“. [Online] Dostupno na: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/miro3.htm>[Pristupljeno: 12.8.2017. 13:54]

Lukin portal za djecu i obitelj,

Stihovi za 10 [Online] Dostupno na: <http://www.pjesmicezadjecu.com/stihovi-za-10/dimnjacar.html>

[Pristupljeno 10.8.2017. 10:23]

Šorgo, M. (2016.) In memoriam – Aleksandar Rukavina(1934. – 1985.) – razgovor sa Ritom Počekaj i Slađanom Dragojevićem. *Kulturistra*. [Online] Dostupno na: <http://kulturistra.hr/lang/hr/2016/10/in-memori-am-aleksandar-rukavina-1934-1985-razgovor-sa-ritom-pocekaj-i-sladanom-dragojevicem/>[Pristupljeno: 7.8.2017. 16:33]

13.POPIS PRIMJERA:

Primjer 1. Fotografija ulice u gradu Grožnjanu (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 2. Fotografija ulice u gradu Grožnjanu (fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 3. Fotografija Gradskih vrata grada Grožnjana
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 4. Fotografija Gradskih vrata grada Grožnjana
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 5. Fotografija srednjovjekovnog dimnjaka na grožnjanskoj kući
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 6. Fotografija srednjovjekovnog dimnjaka na grožnjanskoj kući
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 7. Fotografija srednjovjekovnog dimnjaka na grožnjanskoj kući
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 8. Fotografija srednjovjekovnog dimnjaka na grožnjanskoj kući
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 9. Fotografija srednjovjekovnog dimnjaka na grožnjanskoj kući
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 10. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 11. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 12. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 13. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 14. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 15. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 16. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 17. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 18. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

Primjer 19. Fotografija skulpture srednjovjekovnog dimnjaka
(fotografirala S. Slunjski 2017.©)

SAŽETAK

U vizualno-likovnom odgoju i obrazovanju postoje razni načini i metode rada pomoću kojih se djecu uvodi u svijet stvaralaštva. Jedan od tih načina je metoda rada po promatranju, koja podrazumijeva da se tijekom likovne aktivnosti služimo raznim vizualnim poticajima koji dovode do likovnog stvaralaštva. U ovom slučaju riječ je o modeliranju skulptura srednjovjekovnih dimnjaka prema promatranju.

Ključne riječi: *metode rada, rad po promatranju, likovno stvaralaštvo, modeliranje, skulptura*

SUMMARY

In visual art and education there are different ways and methods of work which are helpful in introducing children with the world of creativity. One of those ways is method of observation. When we are talking about method of observation then it means that during our artistic activity we are using different visual incentives which bring us to our artistic creation. In this case we are talking about modeling sculptures of medieval chimneys by the method of observation.

Key words: *method of observation, art, visual art and education, modeling, sculptures*